

Besættelsen 1940-1945 i sønderjysk perspektiv

Artikler

Den tyske besættelse af Danmark i april 1940 under 2. verdenskrig havde en række særlige indvirkninger i Sønderjylland. Den skærpede de nationale modsætninger mellem dansk og tysk og medførte en ny dansk mobilisering i landsdelen. Herudover havde nærheden til det nazistiske Tyskland og krigens gang også en indflydelse på besættelsesårene i Sønderjylland.

Den tyske besættelse i 1940

Besættelsesårene i Sønderjylland var ikke blot en variant af danske forhold under den tyske besættelse. Det var her, de hårdeste kampe fandt sted om morgenen 9. april 1940, hvor 11 mand faldt. Kampene dokumenterede den tyske besættelses voldelige karakter, selvom det blev en såkaldt "fredsbesættelse". Mange frygtede, at det tyske mindretal i Danmark (i 1920 anslået til at udgøre 25-30.000 personer) ville få opfyldt sit krav om en grænserevision, men den danske regerings accept (under protest) af de tyske krav den 9. april indebar et tysk løfte om at respektere 1920-grænsen. Derfor havde den danske regerings samarbejdspolitik over for den tyske besættelsesmagt overordnet opbakning blandt sønderjyderne. Det tyske mindretals krav om grænserevision, dets solidarisering med besættelsesmagten og nazificering skærpede den nationale sindelagskamp i landsdelen og medførte en dansk mobilisering, som blev forbillede for det øvrige Danmark i 1940, hvor et langvarigt tysk fremmedherredømme var et realistisk fremtidsperspektiv.

Særlige forhold for Sønderjylland

Sønderjylland var den danske nazifører Frits Clausens (1893-1947) hjemstavn, og allerede fra 1930'erne var landsdelen en højborg for det danske nazistparti,

Relateret indhold

A Artikler

- › Frits Clausen, 1893-1947
- › Mindesmærker i Sønderjylland, ca. 1813-
- › Danmarks Nationalsocialistiske Arbejderparti (DNSAP)
- › 9. april 1940
- › Genforeningen 1920
- › Aviser i Sønderjylland ca. 1788-2015
- › Operation Weserübung, april 1940

K Kilder

- › K. Hougaard Andersens beretning om træfningen ved Hokkerup 9. april 1940
- › Grundlovsændringen 10. september 1920
- › Løjtnant Olav Jensens beretning om

Om artiklen

Forfatter(e)

Henrik Skov Kristensen

Tidsafgrænsning

1940 - 1945

Medietype

Tekst

Sidst redigeret

9. februar 2017

Sprog

Dansk

Udgiver

danmarkshistorien.dk

Eksterne links

- › Læs om det tyske mindretal på Grænseforeningens hjemmeside
- › Læs om tyske befæstningsanlæg i Sønderjylland på Grænseforeningens hjemmeside

DNSAP. Mange nazister meldte sig til tysk krigstjeneste i Waffen-SS, og sammen med det tyske mindretals ca. 750 dræbte i aktiv tysk fronttjeneste gav dette et højt tab af menneskeliv i den sønderjyske befolkning. Den nære beliggenhed til Tyskland gjorde det også oplagt for mange at søge arbejde sydpå, ligesom nærheden til grænsen var den væsentligste faktor bag placeringen af Frøslevlejren, det tyske sikkerhedspolitis fangelejr, lige nord for den dansk-tyske grænse. Særegent for Sønderjylland var, at modstandsbevægelsen her fik et stærkt borgerlig-nationalt islæt, mens kommunisternes betydning var langt mindre end i det øvrige Danmark.

Krigens gang og frontudviklingen manifesterede sig specielt i Sønderjylland: I efteråret 1944 anlagde den tyske værnemagt blokeringsstillinger tværs over Sønderjylland, vendt mod et eventuelt allieret angreb nordfra ind i Nordtyskland. Men i krigens sidste måned blev en af disse stillinger, "Krimhilde", vendt, således at den kunne forsvare mod et eventuelt angreb sydfra. Den blev primært udført af frivillige skansegravere fra det tyske mindretal. Den allierede fremrykning og de militære kampe stoppede lige syd for grænsen, men i krigens sidste dage blev Sønderjylland i form af taktiske angreb fra jagerfly sporadisk inddraget i operationsområdet for den britiske feltmarskal Montgomerys 21. armé gruppe.

Trods de mange særlige forhold i Sønderjylland kom landsdelen overordnet set til at dele skæbne med det øvrige Danmark efter befrielsen den 4. maj 1945. Hermed var besættelsen og befrielsen med til at fuldbyrde den genforeningsproces, der var blevet indledt med grænseændringen og den statslige indlemmelse i 1920. Først og fremmest var besættelsesårene med til at bekræfte, at den dansk-tyske grænse lå definitivt fast.

Artiklen er oprindeligt trykt i "Sønderjylland A-Å", Inge Adriansen, Elsemarie Dam-Jensen og Lennart S. Madsen (red.), Aabenraa: Historisk Samfund for Sønderjylland, 2011.

Publiceringen på danmarkshistorien.dk finder sted i samarbejde med Grænseforeningen og Historisk Samfund for Sønderjylland.

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

kampene ved
Bjergskov 9.
april 1940

- › Kongen og regeringens proklamation af Danmarks besættelse 9. april 1940
- › OPROP - fra den tyske besættelsesmagt 9. april 1940
- › Statsminister Thorvald Staunings (S) "Norden-tale" 17. oktober 1933
- › Den danske regerings svar på det tyske memorandum 9. april 1940

Quiz

- › Samarbejdspolitikken under besættelsen 1940-45
- › Domme fra retsopgøret efter befrielsen
- › Periodequiz: Besættelsestiden 1940-1945

Mytedrab

- › MYTE: Var Christian 10.s hest ved Genforeningen kalket hvid?

**Relaterede
perioder**

- › 9. april 1940 og den tyske "fredsbesættelse"
- › Begyndende opløsning 1944-45
- › Det politiske system under pres
- › Befrielsen og regeringsmagten
- › Genforeningen

Emneord

2. verdenskrig befrielsen
besættelsen 9. april
Besættelsestiden Henrik
Skov Kristensen
Slesvig/Holsten
Sønderjylland
Sønderjyske spørgsmål